

ביאורים

365 -ה- שלבי החזרה בתשובה

מהדורת אור עציון

השב בתשובה - הסוג העשירי הוא השב בתשובה, כלומר אדם שעבר את ארבעת שלבי התשובה, שהם: עזיבה, חרטה, בקשת סליחה והחלטה שלא לחזור לעשות את החטאים.

³⁶⁶ ארבעת השלבים הללו מופיעים בפסוק אחד (הושע יד ב-ד): "שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעוונך, קחו עימכם דברים ושובו אל ה', אמרו אליו כל תשא עוון וקח טוב, ונשלמה פרים שפתינו, אשור לא יושיענו על סוס לא נרכב ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו אשר בך ירוחם יתום". הנביא אמר: "שובה", שוב מהמצב בו היית, היינו עזיבת החטא. "כי כשלת בעוונך", זו החרטה, כאשר האדם רואה את החטא כדבר המכשיל אותו הוא מתחרט על שעשה אותו. "קחו עמכם דברים", זו בקשת הסליחה.

³⁶⁷ בהמשך הפסוק: "אמרו אליו כל תשא עוון וקח טוב ונשלמה פרים שפתינו" המילה כל איננה מובנת, וצריך לבאר, שהמילה "כל" כאן מקורה בארמית ומשמעותה כנגד, וכך ביאור הפסוק: כנגד הכפרה ומחילת החטאים, קח טוב, היינו ההודאה שנודה לך, ונאמר: "טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך" (תהילים כה, ח).

³⁶⁸ אנו מוצאים את המילה "כל" במשמעות זו בפסוק נוסף (ישעיה ל, ה): "כל הבאיש על עם לא יועילו למו לא לעזר ולא להועיל כי לבושת וגם לחרפה", פירוש הפסוק, כנגד העובדה שהמרו דברי ובטחו בעם אחר שאינו לעזר ולמועיל, לכן יהיו לבושת ולחרפה. המילה "כל" מקורה בביטוי: "כל קבל" המצוי בספר דניאל, שפירושו: כנגד. מילה זו השתרשה במשמעות זו גם בעברית, כמו שנאמר (קהלת ה, טו): "כל עמת שבא כן ילך".

³⁶⁹ בפסוק שהבאנו לעיל כמקור לחלקי התשובה, נאמר: "ונשלמה פרים שפתינו". נראה שהפסוק חסר וצריך להשלים אות אחת כדי שהפסוק יובן: ונשלמה כפרים שפתינו. וכן אפשר לפרש ונשלמה פרים אשר פצו שפתינו. (כמו שראינו יש מילים נסתרות במאמר שני פרק ז"ה ואחרים משתבשים).

³⁷⁰ בסוף הפסוקים מהם למדנו את חלקי התשובה נאמר (הושע יד, ד): "אשור לא יושיענו על סוס לא נרכב ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו" ומכאן למדו שהחלק הרביעי של התשובה הוא ההחלטה שלא לשוב על החטא. בפסוק מוזכרים אשור, סוס ועבודה זרה, שהם החטאים העיקריים של עם ישראל באותה תקופה, כמו שמופיע בתחילת ספר הושע: (הושע ח, ט-יא) "כי המה עלו אשור פרא בודד לו... כי הרבה אפרים מזבחות לחטוא". אילו היו חטאי העם רצח, גניבה וניאוף, היה הושע אומר, דם נקי לא נשפוך, נאוף לא ננאף, גניבה לא נגנוב, אולם כיוון שהוא מזכיר רק את החטאים האלה, הרי שאלו החטאים העיקריים של העם.

ה-ה-³⁶⁵ והעשירי הוא השב, המקיים ענייני התשובה. וענייני התשובה ארבעה, העזיבה, השב והחרטה, ובקשת הפירה, ושיקבל על עצמו שלא ישנה.³⁶⁶ וארבעתם מקבצים במקרא במקום התשובה, באמרו (הושע יד, ב-ד): שובה ישראל עד ה' אלהיך כי כשלת בעוונך, קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב ונשלמה פרים שפתינו, אשור לא יושיענו על סוס לא נרכב ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו. ואמרו שובה, שוב ממה שיהיית בו, והוא שער עזיבת החטאים. ואמרו: כי כשלת, רוצה בו החרטה, רוצה לומר כי החטאים ההם רעים ומכשילים. ואמרו: קחו עמכם, רוצה בו בקשת הפירה.³⁶⁷ ויש הנה מלה נכרית, כל תשא עון וקח טוב, כנגד מה שתכפר לנו, נודה לך ונאמר טוב וישר ה',³⁶⁸ וכמו המלה הזאת (ישעיה ל, ה): כל הוביש על עם לא יועילו למו, ועקר גזרתו מן כל קבל אשור בלשון התרגום, וכבר התחבר עם העברי באמרו (קהלת ה, טו): כל עמת שבא כן ילך.³⁶⁹ ובו עוד: ונשלמה פרים שפתינו, יתכן להיות כפריים, ויתכן שיש בו הסתרה, ונשלמה פרים אשר פצו שפתינו.³⁷⁰ ואמרו: אשור לא יושיענו, ועל סוס לא נרכב, ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו, שער עזיבת ההשנות. וספר הנה אלה הג' דברים, על אשור וסוס ועבודה זרה, מפני שהם הנראים יותר במייני החטאים שחטאו, פאשור הוא פתוב בתחלת הספר (הושע ח, ט): כי המה עלו אשור פרא בודד לו. ועוד (שם יא): כי הרבה אפרים מזבחות לחטא. וכן אם היו הנגלים שבחטאי העם גנוב ורצוח ונאוף, היה אומר דם נקי לא נשפך, נאוף לא ננאף, וגניבה לא נגנוב.

שער - עניין. **מלה נכרית** - המילה 'כל' פירושה כאן הוא "כנגד", וזהו פירוש חריג. **כל קבל** - מולו, כנגדו. **כפריים** - כמו פרים. **הסתר** - מילה נסתרת וחסרה במשפט. **עזיבת ההשנות** - קבלה לעתיד שלא יחטאו עוד. **הנראים יותר** - מפורסמים.

